

Subiektywna i obiektywna deformacja w malarstwie nabistów

- [Subiektywna i obiektywna deformacja w malarstwie nabistów](#)

Subiektywna i obiektywna deformacja w malarstwie nabistów

Ważne daty

1886 – formowanie się środowiska artystycznego pod wodzą Paula Gauguina tzw. Szkoła z Pont-Aven (École de Pont-Aven)

1888 – szkoła z Pont-Aven wywiera wpływ na paryskie środowisko skoncentrowane wokół Paula Sérusiera. Powstaje grupa Nabistów. Sérusier maluje obraz zatytułowany *Talizman*. Lata działalności grupy: 1888 – 1900 r.

1889 – powstanie czasopisma *La Revue blanche* w Paryżu

1891 – pierwsza wspólna wystawa artystów

Scenariusz lekcji dla nauczyciela

Źródło: online-skills, licencja: CC0.

I. Rozwijanie zdolności rozumienia przemian w dziejach sztuki w kontekście ich uwarunkowań kulturowych i środowiskowych, epok, kierunków, stylów i tendencji w sztuce. Uczeń:

I.10. formułuje samodzielne, logiczne wypowiedzi argumentacyjne na temat epok, kierunków, stylów i tendencji w sztuce oraz środowisk artystycznych.

I.2. wymienia cechy sztuki poszczególnych epok, kierunków i tendencji;

I.5. charakteryzuje i opisuje sztukę powstałą w obrębie poszczególnych epok, kierunków i tendencji;

I.7. łączy najistotniejsze dzieła ze środowiskiem artystycznym, w którym powstały;

II. Zapoznanie z najwybitniejszymi osiągnięciami w zakresie architektury i sztuk plastycznych. Uczeń:

II.13.c) w malarstwie i grafice: kompozycji, koloru, sposobów ukazania iluzji przestrzeni, kształtowania formy przez światło, w dziełach figuratywnych stopnia oddania rzeczywistości lub jej deformacji;

II.18. formułuje samodzielne, logiczne wypowiedzi argumentacyjne na temat dzieł sztuki.

II.5. wymienia podstawowe gatunki w dziełach sztuk plastycznych, m.in. portret (w tym autoportret, portret psychologiczny i oficjalny), pejzaż (w tym: widok, marina, pejzaż ze szałazem), sceny: rodzajowa, religijna, mitologiczna, historyczna (w tym batalistyczna), martwa natura, akt;

II.9. identyfikuje najbardziej reprezentatywne i najslawniejsze dzieła na podstawie charakterystycznych srodkow warsztatowych i formalnych oraz przyporządkowuje je właściwym autorom;

III. Zapoznanie z dorobkiem najwybitniejszych twórców dzieł architektury i sztuk plastycznych. Uczeń:

III.2. zna najwybitniejsze dzieła z dorobku artystycznego wybitnych przedstawicieli poszczególnych epok, kierunków i tendencji w sztuce od starożytności po czasy współczesne, z uwzględnieniem artystów schyłku XX i początku XXI wieku;

III.4. łączy wybrane dzieła z ich autorami na podstawie charakterystycznych środków formalnych;

IV. Kształcenie w zakresie rozumienia i stosowania terminów i pojęć związanych z dziełami sztuki, ich strukturą i formą, tematyką, techniką wykonania. Uczeń:

IV.2. zna terminologię związaną z opisem formy i treści dzieła malarskiego, rzeźbiarskiego i graficznego, w tym m.in. nazwy formuł ikonograficznych, słownictwo niezbędne do opisu kompozycji, kolorystyki, relacji przestrzennych i faktury dzieła;

IV.6. właściwie stosuje terminy dotyczące opisu treści i formy dzieł sztuk plastycznych;

V. Zapoznanie ze zbiorami najważniejszych muzeów i kolekcji dzieł sztuki na świecie i w Polsce, a także z funkcją mecenatu artystycznego oraz jego wpływem na kształt dzieła sztuki. Uczeń:

V.3. łączy dzieło z muzeum lub miejscem (kościół, pałac, galerie), w którym się ono znajduje.

Nauczysz się

definiować tło epoki i kontekst zjawisk zachodzących w sztuce pod koniec XIX wieku;

wyjaśniać odrębności zjawiska, jakim była sztuka Nabistów, równocześnie wskazując silne zakorzenienie zjawiska w tendencjach z końca XIX wieku;

rozpoznawać najwybitniejszych przedstawicieli ugrupowania Nabiści;

przyporządkować dzieła do artystów;

rozróżniać zjawisko intymizmu.

Geneza nabizmu

Koniec XIX wieku to jeden z najbujniejszych okresów rozwoju sztuki. Jej kształt odmieniały dokonania wybitnych artystów, zrywając tym samym na dobre z odtwarzaniem i naśladownictwem rzeczywistości.

Jednym z artystów, który wywarł wpływ na zmianę myślenia o sztuce, był Francuz Paul Gauguin. Położył on nacisk na dekoracyjny aspekt obrazów, obrysowując formy miękką, ale wyraźną linią i wypełniając płaszczyzny płaskim, niezwykle intensywnym kolorem. Syntetyzując kształty wyzbywał się zbędnych detali i dążył do maksymalnego uproszczenia. Równocześnie kładł nacisk na symboliczny walor dzieł, które urastały do rangi traktatów filozoficznych i miały prowokować widza do refleksji.

Na początku swojej drogi artystycznej Gauguin kilkakrotnie przebywał na plenerach w Pont-Aven i Le Pouldu w Bretanii, gdzie młodzi artyści gromadzili się wkoło niego i tworzyli dzieła inspirowane jego twórczością. Jednym z nich był Paul Sérusier, wszechstronnie uzdolniony artysta, który postanowił poświęcić się malarstwu. Twórczość Gauguina wywarła na nim ogromne wrażenie, tak iż Sérusier zapragnął odrodzenia sztuki wedle nowego wzoru.

Paul Sérusier, „Talizman”, 1888, Musée d'Orsay, Paryż, Francja, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Paul_Serusier_-_Le_Talisman.jpg), domena publiczna

Ugrupowanie nabistów

Nabiści to ugrupowanie artystyczne założone w 1888 roku w Paryżu przez grupę znajomych ze szkoły i studiów. Wśród najważniejszych członków ugrupowania (określanego czasami mianem „bractwa”, na wzór Prerafaelitów lub Nazareńczyków) należy wymienić:

Kera-Xaviera Roussela, Pierre’a Bonnarda, Édouarda Vuillarda, Felixa Vallottona, Aristide’a Maillola, Paula Ransona, Węgra Józsefa Rippl-Rónai, oczywiście Paula Sérusiera oraz jego kolegę ze szkolnej ławki Maurice’a Denisa.

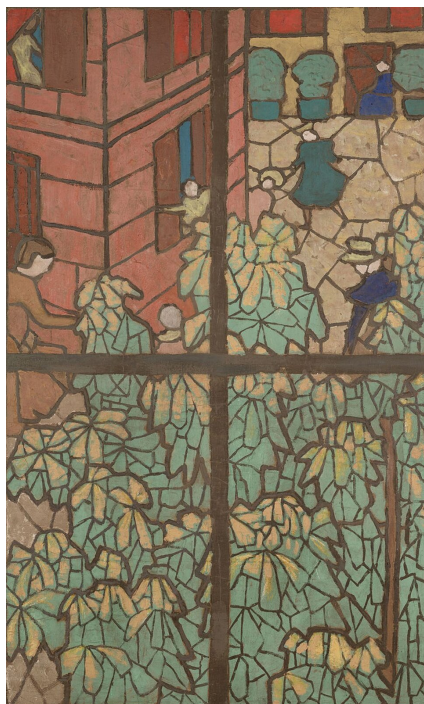
Maurice Denis, „Maternité devant la mer”, 1899, Musée des Beaux-Arts de Pont-Aven, Pont-Aven, Francja, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Maurice_Denis_-_Maternité_devant_la_mer.jpg), domena publiczna

Artyści z ugrupowania występowali przeciwko **akademizmowi**, który uważali za zupełnie błędne podejście do sztuki. Skłaniali się ku sztuce przesyczonej duchowością, której forma będzie silnie dekoracyjna. Inspirowali się naturą, ale nie odtwarzali jej niewolniczo, pozwalając sobie na daleko idącą stylizację. Ten stosunek do natury został zaczerpnięty z drzeworytu japońskiego, który ówczesnie podbijał galerie Europy Zachodniej, święcąc triumfy. W twórczości każdego z członków ugrupowania pojawia się silna deformacja rzeczywistości, mająca na celu uwypuklenie płaszczyzny dzieła i ujawnienie prawdy o nim, jako o osobnej, odrębnej od natury, kreacji stworzonej przez artystę.

Felix Vallotton, „Autoportret”, 1897, Musée d'Orsay, Paryż, Francja, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Felix_Vallotton_-_Autoportrait.jpg), domena publiczna

Felix Vallotton, „Les Passants”, 1896, kolekcja prywatna, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Felix_Vallotton_-_Les_Passants.jpg), domena publiczna

Nabiści bardzo zasłużyli się na polu sztuki użytkowej. Podobnie, jak artyści z angielskiego ruchu Arts and Crafts, kładli nacisk na traktowane po macoszemu dziedziny sztuki: ilustrację, grafikę, zdobnictwo i tkaninę, pracując nad nimi równie skrupulatnie, jak nad malarstwem. Tworzyli plakaty, szatę graficzną czasopism (przede wszystkim *La Revue blanche* wydawanego w Paryżu przez pochodzących z Polski braci Natansonów), projekty parawanów, witraże czy wręcz projekty tkanin.

Édouard Vuillard, „Kasztany”, 1894-1895, Dallas Museum of Art, Dallas, Stany Zjednoczone Ameryki, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Edouard_Vuillard_-_Chestnuts.jpg), domena publiczna

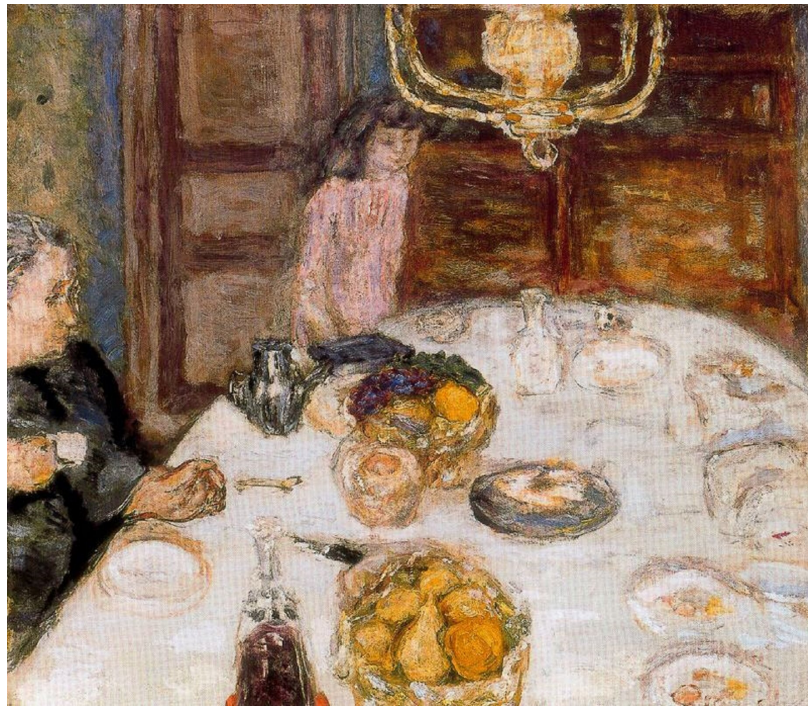
Pierre Bonnard był jednym z najbardziej płodnych malarzy z omawianego kręgu. Posiadał fenomenalny zmysł kolorystyczny i do dziś uchodzi za jednego z najwybitniejszych kolorystów XX wieku. Jego dzieła, tworzone w technice zbliżonej do impresjonizmu, zachwycają niezwykle szeroką gamą barwną. Bonnard malował plakaty, sceny miejskie, pejzaże, akty, sceny we wnętrzach.

Pierre Bonnard, „France Champaigne” [plakat], 1891, Museum of Modern Art, Nowy Jork, Stany Zjednoczone Ameryki, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pierre_Bonnard_-_France_Champaigne.jpg), domena publiczna

Obiad pod wielką lampą, znajdujący się w zbiorach budapesztańskiego Szépművészeti Múzeum, to typowe dzieło z nurtu **intymizmu**. Ciasno skadrowana kompozycja przedstawia dwie osoby przy obszernym stole, nad którym wisi złota lampa. Postaci zostały uchwycone

naturalnie, bez pozowania, co dodaje świeżości i lekkości dziełu. Przycięcie postaci z lewej strony w celu wyeksponowania stołu przypomina kadr fotografii. Przed nabistami już impresjoniści docenili wynalazek fotografii i z dużo większą nonszalancją komponowali obrazy.

Dzieła Bonnarda przypominają rozwibrowane, grubo tkane gobeliny. Artysta posuwał się do deformacji kształtów i postaci, aby podporządkować formy porządkowi plam barwnych. Kolor był nadrzędną wartością obrazów Bonnarda i kompozycja obrazu ściśle mu podlegała.

Pierre Bonnard, „Obiad pod wielką lampą” („Lunch at le grand lamps”), 1899, Szépművészeti Múzeum, Budapeszt, Węgry, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pierre_Bonnard_-_Lunch_at_le_Grand_Lamps.jpg), domena publiczna

Główną modelką Bonnarda była jego żona Marta. Szczególnie charakterystyczne dla jego twórczości są przedstawienia żony sportretowanej w trakcie intymnych czynności. Podpatrywał ją nie tylko w łazience, ale także w czasie odpoczynku po posiłku. Te niezwykle prywatne, niepozowane ujęcia stawiają Bonnarda w wąskiej grupie malarzy zwanych intymistami.

Bonnard był bliskim przyjacielem polskiego malarza Józefa Pankiewicza i za jego pośrednictwem inspirował pokolenia polskich malarzy.

Pierre Bonnard, „Wnętrze” („Interior”), 1913, kolekcja prywatna, wikimedia.org, domena publiczna

Drugim malarzem, którego uznaje się za intymistę, był Édouard Vuillard. Jego ulubionymi modelkami były matka i siostra, prowadzące zakład krawiecki. Obrazy z motywem kobiet w pokoju pełnym wzorzystych tkanin to znak rozpoznawczy Vuillarda. Malarz nie bał się sięgać po ostre zestawienia kolorów, ale w przeciwieństwie do Bonnarda traktował go bardziej syntetycznie i skłaniał się ku wyciszonym zestawieniom. Faktura obrazów Vuillarda przypomina gęsto tkane kobierce, a postaci zdają się wrastać w tło.

Obraz zatytułowany *Śniadanie* przedstawia najprawdopodobniej matkę artysty podczas posiłku. Jej ciężka sylweta oparta o stół tworzy kontrast z lekkim, złotawym krzesłem, na którym siedzi. Postać zdaje się zwracać do kogoś, kto znajduje się z prawej strony, ale za kadrem. Ciasna kompozycja, gobelinowa faktura i harmonia kolorystyczna to wyróżniki twórczości Vuillarda.

Podobnie jak pozostali Nabiści, Vuillard uprawiał także drzeworyt, silnie inspirowany sztuką japońską, ilustrację, projektował plakaty a także scenografię do teatru Theatre de l'Oeuvre, gdzie wystawiano sztuki symboliczne. Niejednokrotnie malował także wnętrza mieszkania Tadeusza i Misi Natansonów, czyli redakcję czasopisma *La Revue blanche*.

Édouard Vuillard, „Śniadanie”, 1894, National Gallery of Art, Waszyngton, Stany Zjednoczone Ameryki, [wikimedia.org](https://www.wikimedia.org/), domena publiczna

Wyjątkową postacią wśród Nabistów był rzeźbiarz, Aristide Maillol, który w swoich pracach przedstawiał głównie kobiece akty o silnych znamionach klasycyzmu. Przed wtórnością chroniła go tak znamienna dla Nabistów syntetyzacja i wyraźne uproszczenie formy. Artysta wypracował własny, bardzo charakterystyczny styl. Najśłynniejszą rzeźbą stworzoną przez Maillola jest ukazane *Morze Śródziemne* – cichy, harmonijnie skomponowany akt kobiecy. Oryginał wykonany w wapieniu znajduje się obecnie w prywatnej kolekcji w Szwajcarii, natomiast kopie dzieła są szeroko rozpowszechnione. Dla przykładu: w Musee d’Orsay znajdują się dwie: współczesna brązowa oraz marmurowa powstała za życia artysty. Od 1963 można podziwiać także kolejną brązową kopię w Ogrodach Tuileries.

Aristide Maillol, „Morze Śródziemne”, Ogrody Tuileries, Paryż, Francja, flickr.com, CC BY 2.0

Ugrupowanie działało stosunkowo krótko, gdyż już po 3 latach artyści zaczęli się rozchodzić. Definitywny koniec Nabistów nastąpił około 1900 roku. Twórczość części z Nabistów po jakimś czasie znacznie obniżyła swoje loty, ocierając się o kicz, lecz malarstwo Bonnard i Vuillarda do końca pozostało wielką sztuką. Natomiast nie ma wątpliwości, że prace członków ugrupowania z początków wspólnej działalności to kwintesencja wszystkiego, co najlepsze i najpiękniejsze w sztuce końca XIX wieku.

Zadania

Ćwiczenie 1

Źródło: Jolanta Bobala.

Zobacz także

Inna wersja zadania

Źródło: online skills, cc0.

Ćwiczenie 2

Kto jest autorem powiedzenia: *Należy pamiętać, że obraz - zanim stanie się koniem bojowym, aktem czy anegdotą - stanowi zasadniczo płaską powierzchnię pokrytą kolorami dobranymi wg pewnego porządku.*

☐ Aristide Maillol

☐ Pierre Bonnard

☐ Maurice Denis

Źródło: Jolanta Bobala.

Ćwiczenie 3

Impulsem do powstania grupy nabistów było zetknięcie z twórczością jednego z wybitnych malarzy francuskich tworzących na przełomie XIX i XX wieku. Czy pamiętasz, kto był dla nich szczególnie inspirujący?

☐ Paul Cézanne

☐ Paul Gauguin

☐ Claude Monet

Źródło: Jolanta Bobala.

Ćwiczenie 4

Źródło: Jolanta Bobala.

Ćwiczenie 5

Które czasopismo propagowało sztukę nabistów?

☐ *La Revue blanche*

☐ *Ver Sacrum*

☐ *Chimera*

Źródło: Jolanta Bobala.

Ćwiczenie 6

Który z wymienionych nabistów jest uznawany za wybitnego kolorystę?

☐ Paul Sérusier

☐ Félix Vallotton

☐ Pierre Bonnard

Źródło: Jolanta Bobala.

Ćwiczenie 7

Źródło: Jolanta Bobala.

Zobacz także

Inna wersja zadania

Źródło: online skills, cc0.

Słownik pojęć

Akademizm

kierunek w sztukach plastycznych, głównie malarstwie i rzeźbie, od XVII do XIX wieku. Odwoływał się do dokonań sztuki antycznej, skupiał się głównie na tematyce mitologicznej, historycznej i biblijnej. Propagowany przez akademie sztuk pięknych. Zakładał, że celem sztuki jest przestrzeganie ustalonych reguł.

Intymizm

zagadnienie plastyczne z przełomu XIX i XX wieku charakterystyczne dla ugrupowania Nabistów. Występuje jako samodzielny motyw obrazów ukazujący sceny z codziennego życia. Wyróżnia go nastrój obrazu, skupienie na intymności miejsca, postaci, wykonujących zwyczajne czynności. Dzieła formalnie nawiązują do japońskiego drzeworytu, akcentując przywiązanie twórców do dekoracyjnych aspektów obrazowania.

W sztuce polskiej intymizm był zjawiskiem marginalnym i pojawiał się w obrazach Wojciecha Weissa, Józefa Mehoffera oraz Józefa Pankiewicza.

La Revue blanche

dwumiesięcznik literacko-artystyczny, od 1889 – 1903 roku wydawany w Paryżu. Założony przez braci Aleksandra, Tadeusza i Ludwika Natansonów, których ojciec pochodził z Warszawy. Czasopismo propagowało twórczość Nabistów.

Nabiści (Les Nabis)

grupa artystyczna założona w 1888 roku w Paryżu przez malarza Paula Serusiera. Nazwa pochodzi od hebrajskiego słowa „nabi” oznaczającego proroka. W skład grupy wchodził: Maurice Denis, Ker-Xavier Roussel, Pierre Bonnard, Édouard Vuillard, Felix Vallotton, Aristide Maillol, Paul Ranson i Węgier József Rippl-Rónai.

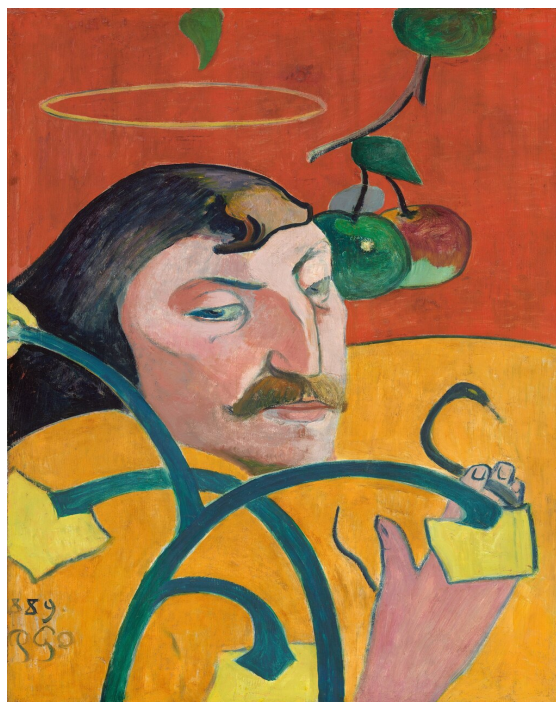
Ugrupowanie charakteryzuje symboliczny koloryt oraz płaskość malarska. Inspiracje czerpali z twórczości Paula Gauguina, drzeworytu japońskiego i sztuki ludowej. Prócz obrazów Nabiści tworzyli ilustracje, grafiki i sztukę użytkową.

Źródła:

The Dictionary of Art, red Jane Turner, t. 22, Oxford University Press 2003, s. 421 – 422

The Dictionary of Art, red Jane Turner, t. 15, Oxford University Press 2003, s. 888

Galeria dzieł sztuki

Paul Gauguin, „Autoportret z nimbem”, 1889, National Gallery of Art, Waszyngton, Stany Zjednoczone Ameryki, [wikimedia.org](https://www.wikimedia.org), domena publiczna

Bibliografia

The Dictionary of Art, red. Jane Turner, t. 22, Oxford University Press 2003, s. 421 – 422

The Dictionary of Art, red. Jane Turner, t. 15, Oxford University Press 2003, s. 888

T. Hyman, *Bonnard*, London 1998

B. Osińska, *Sztuka i czas*, Warszawa 2005, s. 72, 94 – 95, 119